УДК 349.2

Чистякова І.О.
здобувач Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка

Принципи правового регулювання санаторно-курортного забезпечення

Анотація

У статті розглянуті основні принципи правового регулювання санаторно-курортного забезпечення в Україні, правові та соціальні гарантії їх реалізації.

Ключові слова: принципи, санаторно-курортне забезпечення, гарантії, судовий захист.

Аннотация

В статье рассмотрены основные принципы правового регулирования санаторно-курортного обеспечения в Украине, правовые и социальные гарантии их реализации.

Ключевые слова: принципы, санаторно-курортное обеспечение, гарантии, судебная защита.

Annotation

The article deals with the main principles of legal regulation of sanatorium-and-spa support in Ukraine, legal and social guarantees for their implementation.

Keywords: Principles, sanatorium-and-spa support, guarantees, judicial relief.

В сучасних умовах розбудови громадянського суспільства і правової соціальної держави визначення принципів санаторно-курортного забезпечення надасть змогу більш грунтовно дослідити дане явище та надати низку пропозицій по удосконаленню законодавства в цій сфері.

Термін «принцип» походить від латинського слова principum, що означає основні найзагальніші вихідні положення, засоби, правила, що визначають природу і соціальну сутність явища, його спрямованість і найсуттєвіші властивості [1, с. 17]. В словнику С.І. Ожегова принцип визначається як основне, вихідне положення будь-якої теорії, вчення, науки тощо [2, с. 483]. У тлумачному словнику В. Даля принцип визначається як наукова або мо-

ральна основа, правило, від якого не відступають [3, с. 431]. В тлумачному словнику української мови під принципом розуміється основне вихідне положення будь-якої наукової системи, теорії, ідеології, напряму [4, с. 941].

Санаторно-курортне забезпечення у суспільному житті виступає у вигляді конкретних приписів, що характеризуються встановленням велінь та дозволів, які регламентують окремі сторони поведінки суб'єктів санаторно-курортного забезпечення. Для правильного з'ясування змісту і призначення цих приписів в сфері санаторно-курортного забезпечення недостатньо тільки знати зміст конкретних норм. Важливо також виявити істотні зв'язки конкретних норм в сфері санаторно-курортного забезпечення з іншими факторами суспільного розвитку, визначити головні риси їхнього змісту й основну спрямованість їхньої дії. Саме цю функцію покликані виконувати принципи санаторно-курортного забезпечення. Крім того, принципи санаторно-курортного забезпечення визначають зміст і сутність не тільки діючих, але і майбутніх правових норм. У необхідних випадках вони заповнюють прогалини національного законодавства у цій сфері, що стосуються окремих відносин в сфері санаторно-курортного забезпечення, не врегульованих правом.

Таким чином, під принципами санаторно-курортного забезпечення слід розуміти закріплені в національному законодавстві, що регулює санаторно-курортне забезпечення, вихідних положень, на яких базується весь механізм правового регулювання даного явища і які визначають основну спрямованість і найбільш істотні риси змісту правових норм у цій сфері.

До основних принципів санаторно-курортного забезпечення слід віднести: принцип законності; всезагальності права на санаторно-курортне забезпечення; фінансування санаторно-курортного забезпечення за рахунок коштів Фондів соціального страхування і бюджетів усіх рівнів; гарантованість права на санаторно-курортне забезпечення.

Принцип законності стосовно санаторно-курортного забезпечення виражається, по-перше, в дотриманні і виконанні правових норм нормативно-правових актів всіма учасниками санаторно-курортних забезпечувальних відносин, по-друге, в якісній правотворчій діяльності з приводу закріплення правових норм в сфері санаторно-курортного забезпечення.

Всезагальність права на санаторно-курортне забезпечення своїм корінням спирається на один з основних загальноправових принципів, визнаних міжнародним співтовариством – принцип всезагальності прав людини. Так, ст. 2 Загальної декларації прав людини проголошує, що кожна людина повинна мати всі права і всі свободи, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища. Крім того, не повинно проводитися ніякого розрізнення на основі політичного, правового або міжнародного статусу країни або території, де мешкає людина, незалежно від того, чи є ця територія незалежною, підопічною, несамоврядованою або як-небудь інакше обмеженою у своєму суверенітеті.

В національному законодавстві принцип всезагальності знайшов своє закріплення в Конституції України. Так, ст. 24 Основного закону закріплює, що громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Дані положення Конституції України знаходять свій розвиток в інших законодавчих і підзаконних нормативно-правових актах, які регулюють санаторно-курортне забезпечення населення України. Зокрема ст. 4 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням» від 18.01.2001 р. № 2240-III містить положення, що право на матеріальне забезпечення та соціальні послуги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, мають застраховані громадяни України, іноземці, особи без громадянства та члени їх сімей, які проживають в Україні, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України. А ст. 47 даного законодавчого акту передбачено, що для забезпечення відновлення здоров'я застрахована особа та члени її сім'ї мають право на отримання санаторно-курортного лікування, оздоровлення в спеціалізованих оздоровчих закладах (у тому числі

дитячих) у межах асигнувань, установлених бюджетом Фонду на зазначені цілі, та в порядку і на умовах, визначених правлінням Фонду. Під застрахованою особою законодавець розуміє найманого працівника, а у випадках, передбачених цим Законом, також інших осіб (громадян України, іноземців, осіб без громадянства та членів їх сімей, які проживають в Україні, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України), на користь яких здійснюється загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням.

Отже, право на санаторно-курортне забезпечення відноситься до соціальних прав людини, а тому розповсюджується на всіх і на кожного члена суспільства, включаючи громадян України, іноземців та осіб без громадянства, що проживають в Україні, без будь-якої дискримінації. Однак всезагальність права на санаторно-курортне забезпечення не означає безумовність реалізації цього права, оскільки законодавством встановлюються певні умови, за наявності яких воно надається. До таких умов належать медичні показання, при наявності яких фізична особа може скористатися правом на санаторно-курортне забезпечення в спеціалізованих оздоровчих закладах. Таким чином, всезагальність даного права виражається в тому, що у кожного громадянина, іноземця та особи без громадянства, що проживає в Україні є можливість при наявності відповідних обставин (медичні показання) користуватись даним правом.

Гарантованість права на санаторно-курортне забезпечення сьогодні є, на нашу думку декларованим, а не реальним. Бо, як відомо, «реально тільки захищене, а не проголошене право» [5, с. 72]. Тому не менш проблематичним, ніж визначення і закріплення соціальних прав, є їх гарантованість. І.Ф. Надольний, Т.О. Мандебура, С.Д. Дзибик зазначають, що права людини, як правило, можуть бути здійсненими за наявності певних юридичних засобів, «механізмів» (наприклад, право на працю, на освіту, на соціальне забезпечення неможливо реалізувати, якщо не встановлено відповідної юридичної процедури) [6, с. 152]. Гарантування права на санаторно-курортне забезпечення пов'язано передусім з діяльністю таких органів як Верховна Рада України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Президент

України, Конституційний Суд України, Кабінет Міністрів України та інші органи державної виконавчої влади, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, суди, органи прокуратури, політичні партії та громадські організації. Так, Президент України, як гарант державного суверенітету, територіальної цілісності, додержання Конституції, прав і свобод людини і громадянина (ч. 2 ст. 102 Конституції України), займає особливе місце в системі державних органів України, покликаних забезпечувати реалізацію та захист прав громадян. Кабінет Міністрів України, як вищий орган у системі органів виконавчої влади, вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, забезпечує проведення політики у сферах праці, зайнятості та соціального захисту населення.

Все вищезазначене свідчить про те, що реальним гарантом забезпечення реалізації принципів санаторно-курортного забезпечення в сучасних умовах є можливість захисту прав і свобод людини і громадянина взагалі, і права на санаторно-курортне забезпечення зокрема, в судовому порядку, згідно зі ст. 55 Конституції України. Відповідно до ст. 2 Закону України «Про судоустрій України», суд, здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує захист гарантованих Конституцією України та законами прав і свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб, інтересів суспільства і держави [7, с. 180]. Провідне місце судів серед інших органів, які здійснюють захист соціальних прав громадян, пояснюється тим, що, по-перше, суди спеціально створені для здійснення правосуддя, а для інших юрисдикційних органів захист прав громадян є одним з напрямків діяльності, по-друге, при прийнятті рішень суди самостійні та незалежні від інших гілок державної влади, по-третє, судовий процес усуває нерівність сторін і особи наділяються рівними можливостями відстоювати правомірність своєї позиції.

Література:

1.Колодій А.М. Принципи права України. - К.: Юрінком Інтер, 1998. -208 с.
2.Ожегов С.И. Словарь русского языка / Под ред. Н.Ю. Шведовой. - 20-е изд. стереотип. - М.: Рус. яв., 1988. – 750 с.
3.Даль В. Толковый словарь русского языка. Т. 3. - М.: Наука, 1980. -548 с.

4.Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад, і голов. ред. В.Т. Бусел. - К. Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. - 1440с.
5.Васильєв А.М. О системах советского и международного права. // Советское гос. и право. - 1985. - №1. - 160 с.
6.Конституція України – основний закон суспільства, держави і громадянина в Україні: Науково-метод. рекомендації / І.Ф. Надольний, Т.О. Мандебура, С.Д. Дзибик. – К.: Інюре, 1997. – 180 с.
7. Лукашева Е.А. Правовое государство и обеспечение прав личности / Права человека в истории человечества и в современном мире. - М.: Институт государства и права АН СССР, 1989. – 147 с.